

Министерство образования Республики Беларусь
Учреждение образования «Барановичский государственный университет»
Студенческое научное общество БарГУ

СОДРУЖЕСТВО НАУК. БАРАНОВИЧИ-2016

Материалы XII Международной
научно-практической конференции
молодых исследователей

(Барановичи, 19—20 мая 2016 года)

В трёх частях

Часть 1

Барановичи
БарГУ
2016

В часть 1 сборника материалов XII Международной научно-практической конференции молодых исследователей «Содружество наук. Барановичи-2016» включены материалы докладов по актуальным проблемам различных научных направлений: филологические науки (русский, белорусский языки); лингвистика (английский, немецкий языки); методика преподавания иностранного языка, правоведение.

Сборник адресован преподавателям и студентам учреждений высшего образования, магистрантам, аспирантам.

Редакционная коллегия:

А. В. Никишова (гл. ред.), А. В. Прадун, В. Н. Кременевская (отв. секретари),
О. Н. Фенчук, Т. М. Пучинская, А. А. Савко, Н. А. Егорова, М. В. Андрияшко

Рецензент

кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой германских языков факультета международных отношений Белорусского государственного университета М. Ф. Арсентьева

и автор стеснен определёнными рамками. Он вынужден дать объяснение невероятному, обосновать научно или псевдонаучно (что чаще всего и происходит).

Заключение. В современном литературоведении существуют две главные точки зрения в определении данного литературного феномена. Первая рассматривает жанр фэнтези как ответвление фантастики. Вторая заключается в толковании фэнтези как сказки. Отсутствие единой дефиниции, на наш взгляд, связано с типологическим синкретизмом, которым обладает жанр фэнтези. По причине синкретизма границы понимания такого явления, как фэнтези, необычайно расширены.

Список цитируемых источников

1. Пратчетт Т. Наука плоского мира [Электронный ресурс]. URL: detectivebooks.ru (дата обращения: 16.02.2016).

УДК 811.161.3'37:82-3Шамякін

Т. А. Балажынская

Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт», Баранавічы

МОЎНАЕ ВЫРАЖЭННЕ ПРОСЬБЫ ў ПІСЬМАХ І. ШАМЯКІНА

Уводзіны. Просьба — зварот да каго-небудзь з заклікам задаволіць патрэбы, жаданні [1, с. 507]. Ён гаворыцца далікатна і ветліва, але без залішняга паддобрывання. Вылучаюць семантычны і экспрэсіўны дыяпазон просьбы (загад або пажаданне; афіцыйная, сяброўская, да незнаёмых і інш.).

Асноўная частка. Вербальнае выражэнне ветлівасці ў беларускім маўленчым этыкеце знаходзіць адлюстраванне ў маўленчаэтыкетных формулах *калі ласка, будзь ласкавы (будзьце ласкавы), майце ласку, зрабіце ласку, як ласка, што ласка, на ласку* і інш., якія характарызуюцца камунікатыўнай шматфункцыянальнасцю. Як сцвярджае Т. Піваварчык, «яны ўжываюцца амаль ва ўсіх этыкетных сітуацыях і выступаюць або ў пазіцыі дадатку да асноўнай этыкетнай формулы, які павінен ствараць танальнасць ласкавай далікатнасці, ветлівасці, уважлівасці, або ў якасці самастойнай рэплікі, што прымае на сябе ўсю зместавую нагрузку: выражае і камунікатыўны намер моўцы» [2, с. 27].

Асноўная сфера ўжывання просьбы — маўленне. У нашым выпадку — пісьмовае. Лістуючыся з роднымі, сябрамі, накіроўваючы пісьмы да калег па пярэ, да людзей, якія займалі высокія пасады, І. Шамякін нярэдка звяртаўся да іх з разнастайнымі просьбамі як прыватнага, так і грамадскага характару.

Просьбы да афіцыйных асоб, калег, сяброў у пісьмах І. Шамякіна выказваюцца звычайна пры дапамозе маўленчаэтыкетнай формулы *прашу Вас (цябе)*, пры якой выкарыстоўваецца дзеяслоў, што змяшчае саму просьбу, у форме:

а) загаднага ладу: «Калі Вашы заўвагі такія, якія можна будзе выправіць пасля, напрыклад, у гранках, *прашу Вас: не затрымлівайце* кнігі. Вельмі хочацца, каб яна выйшла да 30-годдзя БССР» (да М. Ц. Лынькова, 12 ліпеня 1948 г.) [3, с. 178]; «Цікава паслухаць. Таму *прашу цябе* паведаміць тэлеграмай ці як-небудзь аб дні, калі адбудзецца канферэнцыя» (да М. Г. Ткачова, 21 жніўня 1952 г.) [4]; «То ці можна ўжо зрабіў гэта. *Прашу цябе: не сцяшайся*. Я па-ранейшаму поўны самых сардэчных пачуццяў да цябе, майго добрага, старога і шчырага сябра» (да П. С. Кабзарэўскага, 3 сакавіка 1965 г.) [5];

б) інфінітыва: «Вось чаму я вырашыў пісьмо Кабетаву В. П. не адсылаць у раён, а накіраваць Вам. *Прашу Вас даручыць кампетэнтным людзям сур'ёзна разабрацца ва ўсёй гэтай гісторыі*» (да С. Т. Шардыкі, 8 студзеня 1964 г.) [6]; «Калі да 17 мне не стане лепш, на сесію я не паеду. *Прашу цябе, як старшыню, лічыць адсутнасць маю ўважлівай — чалавек лечыцца*» (да М. Танка, 9 снежня 1968 г.) [7]; «Для ажыццяўлення гэтых мерапрыемстваў было б мэтазгодна стварыць рэспубліканскі юбілейны камітэт, уключыўшы ў яго прадстаўнікоў партыйных, савецкіх, прафсаюзных органаў, Акадэміі навук, Саюза пісьменнікаў, іншых творчых саюзаў. *Просім Вас ухваліць асноўныя мерапрыемствы на юбілею П. У. Броўкі і даць адпаведныя ўказанні рэспубліканскім установам і арганізацыям*. Старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР» (да П. М. Машэрава, 31 сакавіка 1975 г.) [8]; «Лічу, што гэта мне ўдасца ў доме адпачынку СМ БССР “Сосны”. *Прашу Вас даць мне з 16—18 верасня, не пазней, прыстойнае месца ў “Соснах”, дзе я мог бы хараіа адпачыць і давесці да канцыцыі сваю п'есу*» (да Ф. І. Самбука, 5 верасня 1978 г.) [9]; «Сапраўды, гэта вельмі цяжка хворы чалавек, інвалідам ён стаў у выніку траўмы, якую перанёс, калі служыў у арміі. *Прашу Вас знайсці магчымасць і выдзеліць Карасю Міхаілу Мікалаевічу пуцёўку ў адзін з санаторыяў курорта Мінеральных Вод*» (да М. Н. Полазава, 4 мая 1982 г.) [10]; «*Прашу Вас, паважаны Глеб Аляксандравіч, выдзеліць у парадку выключэння з фонду міністэрства сацзабеспячэння пуцёўку ў санаторый імя Бурдэнкі г. Сакі чэрвень-жнівень 1987 г. для Сокал Т. М.*» (да Г. А. Крывуліна, 7 красавіка 1987 г.) [11]; «Дырэктару выдавецтва “Мастацкая літаратура” Андрэюку С. А. *Прашу Вас уключыць у план выданняў 1995 года кнігу маіх апавесцей пад агульнай назвай “Вернісаж”; дзве апавесці (“Зямны рай” і “Вернісаж”) апублікаваны ў часопісе “Малодосць”*. Планую да канца гэтага года напісаць яшчэ дзве такія ж невялікія па аб'ёму апавесці, сюжэты ёсць» (да С. А. Андрэюка, 22 лютага 1993 г.) [12].

У некаторых выпадках перад дзеясловам *прашу* выкарыстоўваецца прыслоўе *вельмі*, што сведчыць аб важнасці просьбы для пісьменніка: «Пакідаю аповесць Кулакоўскаму, ён заўтра занясе. *Вельмі прашу зрабіць экзэмпляр для мяне. З шчырым прывітаннем*» (да У. Б. Карпава, 27 ліпеня 1947 г.) [13]; «*Вельмі прашу Вас адаць некалькі мінут увагі скарге т. Карачуна В. С., заява якога ёсць у Вас, у гарвыканкаме, а другую, напісаную на маё імя, пераслаю я. З павагай І. Шамякін*» (да В. І. Шарапава, 23 студзеня 1967 г.) [14]; «*Няхай бы пажыў там той інжынер, які гэтак будаваў. І зараз стала справай нашага прэстыжу давесці гэтую кнігу да выдання. Вельмі прашу цябе, Павел, і яго, Арсенія, памагчы нам і працай, калі трэба перакласці нешта дадаткова, і перакананнем таварышаў з “Леніздата”, што кнігу абавязкова трэба пусціць у вытворчасць*» (да П. С. Кабзарэўскага, 16 ліпеня 1969 г.) [15].

Нярэдка пры выражэнні просьбы І. Шамякін ужывае выраз *калі ласка*, які памяткае просьбу: «*Р. С. А ты паяброўску, калі ласка, даведайся, як там справы з маім “У добры час” і ў Арсенія, і ў Леніздаце. Ты ж ведаеш: дэкада ў снежні г. г.*» (да П. С. Кабзарэўскага, 9 мая 1954 г., Мінск) [16]; «*Я не люблю вымушаных супынкаў. Паведамі, калі ласка, калі я атрымаю аповесць. Парайся з Арсеніем, калі мы зможам здаць усю рэч*» (да П. С. Кабзарэўскага, канец снежня 1959 г. — пачатак студзеня 1960 г.) [17]; «*Сёння я адказваю яму, што паколькі я даваў слова табе, то справа гонару майго трымаць гэтае слова. Звяжыся, калі ласка, з Кір’янавым. Я напішу яму яшчэ раз*» (да П. С. Кабзарэўскага, 18 чэрвеня 1963 г.) [18]; «*Я думаю, што яму будзе прыемна атрымаць віншаванні ад пісьменнікаў. Зрабі, калі ласка, гэта ад імя прэзідыума праўлення. І напамні хлопцам, якія ездзілі з ім, — Лынькову, Глебку, Пімену»* (да М. Г. Ткачова, 9 кастрычніка 1963 г.) [19]; «*Але ў поездзе другая бяда: вагон усю ноч стаіць у Баранавічах. Вышлі, калі ласка, Макарэвіча ў Баранавічы к 23.00 2 сакавіка. Тады я недзе а палове другой, без начлега ў вагоне, здолею быць дома, выехаўшы з Трускаўца ў 10 раніцы*» (да М. Г. Ткачова, 26 сакавіка 1965 г.) [20]; «*Ты гэта выказаў нават Машы. Не рабі гэтага, калі ласка, бо будзе цябе грызці сумленне — самы страшны звер. Я з табой быў заўсёды шчыры, але прынцыповы: казаў праўду ў вочы*» (да П. С. Кабзарэўскага, 31 кастрычніка 1966 г.) [21]; «*Мацуйся. І, калі ласка, не траці веру ў людзей, у сяброў. Пры апошняй сустрэчы ты выказаў замнога песімізму*» (да П. С. Кабзарэўскага, 7 кастрычніка 1970 г.) [22]; «*У Маскве, калі ласка, звяжыся з В. М. Озеравым, ён званіў і прасіў, каб прыехаў хто-небудзь з нас, ты ці я, з тым, каб разам наведаць В. Ф. Шауру на пытаннях нашай вялікай нарады, якая набывае ўсё большае і большае значэнне, надаюць ёй такое значэнне. Я ў бліжэйшы час паехаць не здолею — нездаровіцца*» (да М. Танка, 26 студзеня 1975 г.) [23]; «*Не будзем адсылаць гэтых няшчасных дзяцей назад у Камарын! Праявіце, калі ласка, гуманнасць: скажыце вілейскім таварышам сваё аўтарытэтнае слова, няхай яны ўладзяць Козел хаця б у які-небудзь інтэрнат*» (да А. І. Цішкевіча, 10 сакавіка 1987 г.) [24].

У пісьмах да сяброў пры выражэнні просьбы І. Шамякін часта звяртаецца да формы дзеяслова загаднага ладу без ужывання маўленчаэтыкетных формул: «*Дзякую ад шчырага сэрца. Растлумач ім, чаму я не магу прыехаць, дапамажы арганізаваць і, канешне, на канферэнцыі задай тон. Я спадзяюся на цябе, як на самага лепшага сябра*» (да М. А. Засіма, жнівень, не пазней за 24, 1949 г.) [25]; «*Аўтару, безумоўна, будзе прыемна. Не крыўдуй. Зразумей, што летні перыяд, уся сям’я адпачывала, а тут яшчэ гэтыя паездкі*» (да М. А. Засіма, жнівень, не пазней за 24, 1949 г.) [26]; «*Пазвоняць з райкама — скажы, што абавязкова пастараюся прыехаць, запоўні за мяне анкету, а я прыеду падпішу*» (да М. Г. Ткачова, 21 жніўня 1952 г.) [27]; «*Намесніка аформі цераз бюро, каб ён не адчуваў адказнасць, бо зараз могуць быць вялікія падзеі*» (да М. Г. Ткачова, 21 жніўня 1952 г.) [28]; «*Аднак, калі не позна, яшчэ, паглядзі: ст. 20. 1-я калонка, 4-ы радок зверху, пасля слова «каровы» варта ўставіць “у яе калгасе”*» (да М. Г. Ткачова, 21 жніўня 1952 г.) [29]; «*Чакаем цябе ў гасці. Прыязжай. Перадавай прывітанне Арсенію Георгіевічу. Нешта ён стаў вельмі скупы на пісьмы*» (да П. С. Кабзарэўскага, 9 мая 1954 г.) [30]; «*Але мяне моцна адолела летняя лягота, я выбіўся з каляіны. Перадавай самае шчырае прывітанне тваім блізкім. Да сустрэчы, дарагі Павел*» (да П. С. Кабзарэўскага, 10 чэрвеня 1957 г.) [31]; «*Чакаю нумара. Калі ты дастанеш раней, чым ён пойдзе ў сетку, прыйшлі пару экзэмпляраў. 60% я атрымаў*» (да П. С. Кабзарэўскага, 16 кастрычніка 1957 г.) [32]; «*Я спрабаваў яму званіць — ніхто не адказаў. Перадай старому прывітанне*» (да П. С. Кабзарэўскага, 16 кастрычніка 1957 г.) [33]; «*Жадаю табе адпачыць добра, набрацца сіл. Пазвані маім*» (да П. С. Кабзарэўскага, 30 мая 1958 г.) [34]; «*Я ўспомніў, што забыўся пакінуць заяву на адпачынак. Калі вы яго не афармлялі, то аформі з 15 кастрычніка, маючы на ўвазе, што дзень паездкі з гасцямі варта лічыць за тры звычайнай работы*» (да М. Г. Ткачова, 20 кастрычніка 1969 г.) [35]; «*А я хачу заставацца аптымістам. Перадай гэта Арсенію*» (да П. С. Кабзарэўскага, канец красавіка 1970 г.) [36]; «*Прывітанне Тасі і ўсім тваім. Пішы. Твой Іван*» (да П. С. Кабзарэўскага, канец мая — пачатак чэрвеня 1970 г.) [37]; «*Я не вычытаў дагэтуль пераклад. Лай і карай мяне за затрымку*» (да П. С. Кабзарэўскага, канец мая — пачатак чэрвеня 1970 г.) [38]; «*Але я сінею ад думкі, што такі рукапіс чытаюць у “Молодой гвардии”. Напішы ім. Запатрабуй з Ленінграда экзэмпляр, сядзь і зрабі ўсё па-чалавечаму, калі можаш, вядома*» (да П. С. Кабзарэўскага, 19 чэрвеня 1970 г.) [39].

У мове пісьмаў І. Шамякіна сустракаюцца і іншыя формы выражэння просьбы:

а) дзеясловам умоўнага ладу з абяцаннем удзячнасці: «*Яна моцна перажывае з-за сваёй блізарукасці. Калі б ты, наш добры друг, здолеў даведацца, у каго і якім чынам можна набыць такія акулярны, мы былі б табе вельмі ўдзячны*» (да П. С. Кабзарэўскага, 15 снежня 1962 г.) [40];

б) складаназалежным сказам, у галоўнай частцы якога даецца абяцанне ўдзячнасці за выкананне просьбы, а ў даданай — выкладаецца сутнасць просьбы: «*Буду ўдзячны, калі Вы знойдзеце магчымасць перадаць мой сардэчны прывет Найдзіну Вылчаву, Андрэю Германаву, Івану Давыдкаву, Ангелу Тодараву, Сімяону Уладзіміраву і многім іншым нашым добрым сябрам*» (да Г. Д. Вылчова, 31 сакавіка 1975 г.) [41].

Заклучэнне. Пісьменнік І. Шамякін выкарыстоўвае ў сваіх пісьмах розныя формы выражэння просьбы. Выбар формы выражэння просьбы залежыць ад таго, каму адрасаваны тое ці іншае пісьмо, і паказвае на адносінны адрасанта да адрасата.

Спіс цытуемых крыніц

1. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: больш за 65 000 слоў / пад рэд. М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко. 2-е выд. Мінск : БелЭн, 1999. 784 с.
2. Піваварчык Т. А. Ласкавае слоўка, як сонейка, грэе: пра ўжыванне ўстойлівых выразаў са словамі ласка, ласкавы, ласкава // Род слова. 2002. № 10. С. 27—30.
3. Шамякін І. П. Збор твораў : у 23 т. / Нац. акад. навук Беларусі, Цэнтр даслед. беларус. культуры, мовы і літ. Мінск : Маст. літ., 2014. Т. 23. Публіцыстыка. Лісты. Летапіс жыцця і творчасці. 799 с. : іл.
4. Там жа. С. 181.
5. Там жа. С. 213.
6. Там жа. С. 206.
7. Там жа. С. 222.
8. Там жа. С. 240.
9. Там жа. С. 254.
10. Там жа. С. 268.
11. Там жа. С. 276.
12. Там жа. С. 277.
13. Там жа. С. 177.
14. Там жа. С. 218.
15. Там жа. С. 225.
16. Там жа. С. 184.
17. Там жа. С. 196.
18. Там жа. С. 204.
19. Там жа. С. 205.
20. Там жа. С. 214.
21. Там жа. С. 216.
22. Там жа. С. 233.
23. Там жа. С. 237.
24. Там жа. С. 275.
25. Там жа. С. 180.
26. Там жа.
27. Там жа. С. 181.
28. Там жа.
29. Там жа. С. 182.
30. Там жа. С. 184.
31. Там жа. С. 188.
32. Там жа. С. 190.
33. Там жа.
34. Там жа. С. 191.
35. Там жа. С. 227.
36. Там жа. С. 230.
37. Там жа. С. 231.
38. Там жа.
39. Там жа. С. 232.
40. Там жа. С. 200.
41. Там жа. С. 238.

УДК 811.161.3'36:82-31Мележ

Л. Ю. Барушка

Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт», Баранавічы

ЭКСПРЭСІЎНЫЯ ДЗЕЯСЛОВЫ СА ЗНАЧЭННЕМ СІЛЫ ДЗЕЯННЯ Ў МОВЕ «ПАЛЕСКАЙ ХРОНІКІ» І. МЕЛЕЖА

Уводзіны. Многія лексічныя адзінкі, акрамя асноўнага, прадметна-лагічнага значэння, валодаюць яшчэ і канатацыйным, дадатковым значэннем, якое вызначаецца эмацыянальна-экспрэсіўным або функцыянальным характарам. Канатацыйнае значэнне змяшчае стылістычную інфармацыю, што і прыводзіць да функцыянальна-стылявой замацаванасці слова, тым самым абмяжоўваючы магчымасці яго ўжывання пэўнымі сферамі і ўмовамі зносін.

Асноўная частка. Да канататыўных элементаў лексічнага значэння даследчыкі (В. С. Ахманова) адносяць семантычныя і стылістычныя адценні слова, якія служаць для выражэння рознага роду экспрэсіўна-ацэначных абертонаў і могуць надаваць высокую ўрачыстасць, гуліўнасць, натуральнасць, фамільярнасць і г. д. У якасці кампанентаў семантыкі слова выступаюць асобныя канататыўныя прыкметы — стылёвыя, эмацыянальныя, ацэначныя, вобразныя, якія з'яўляюцца асноўнымі спосабамі выражэння экспрэсіўнасці. Гэтыя стылістычныя прыкметы маюць пастаянны характар і ўзнаўляльнасць у пэўных умовах. Стылістычныя канатацыі па сваёй прыродзе неаднародныя. Выдзяляюць дзве іх разнавіднасці: эмацыянальна-экспрэсіўную афарбоўку моўных сродкаў і іх функцыянальна-сталістычную афарбоўку.